פרק ואלו נדרים

זכותו של הבעל להפר את נדרי אשתו נזכרת בפרק הקודם, ובפתיחה לפרק ההוא הובאו הפסוקים הנוגעים להפרת הבעל.

אך זכות זו מוגבלת רק לנדרים הנוגעים לענינים שבינו לבינה, ולנדרים שיש בהם עינוי נפש.

במשנה דלהלן, יבוארו אלו הם הנדרים הגורמים לענוי נפש לאשה, ואלו הם הנדרים שאינם בכלל ענוי נפש, אלא הם נדרים הגורמים לאיבה בין הבעל לאשתו, ולכן זכותו של הבעל להפר אותם.

ובגמרא יתבאר שיש הבדל למעשה בין שני סוגי הנדרים:

את הנדרים שיש בהם ענוי נפש, מפר הבעל בין במה שהנדר הזה נוגע לעצמו ובין במה שהוא נוגע לאנשים אחרים. ולכן, אפילו אם גרשה בעלה אחר שהפר לה את נדרה שיש בו עינוי נפש, והלכה האשה ונשאת לאחר, מותר לה נדרה, ואינה צריכה לקיימו גם אצל בעלה האחר.

אבל בנדרים שבינו לבינה, חלות ההפרה של הבעל היא רק כל זמן שהיא תחתיו. אבל אם גרשה, ויצאה מרשותו, ונשאת לאחר, בטלה ההפרה של הנדר, וחוזר עליה איסור הנדר כמקודם.

מתניתין:

ואלו הם **הנדרים שהוא,** הבעל, **מפר** לאשתו: עט-א

דברים שיש בהן ענוי נפש —

ואף על פי שגם נדרים שבינו לבינה, יכול הבעל להפר, מכל מקום, מצינו בזה חילוקי דינים:

נדרים שיש בהם ענוי נפש מפר בין לעצמו ובין לאחרים, ואם גרשה ונשאת לאחר, הועילה ההפרה לעולם.

אבל בנדרים שבינו לבינה, אינו מפר אלא רק לעצמו, אך אם גרשה לאחר ההפרה, ונישאת לאחר בטלה הפרתו].

אמרה האשה: קונם רחיצה עלי לעולם, בתנאי, **אם ארחץ** היום.

ואם לא ארחץ. וכן אם נשבעה האשה: שבועה שלא ארחץ היום.

וכן אם אמרה קונם קישוט עלי לעולם, **אם אתקשט** היום.

וכן אם נשבעה האשה: שבועה **אם לא** [שלא] **אתקשט** היום.

לפי תנא קמא הרי אלו בכלל נדרי ענוי נפש.[1]

אמר רבי יוסי: אין אלו נדרי ענוי נפש! עט-ב

---

1. כתב הר״ן, כל מה שתנא קמא סובר שמניעת קישוט זה ענוי נפש, זה רק בקישוט הפנים, כמו

כיון שאם לא תרחץ היום, תהיה מותרת להתרחץ לעולם, אין נדר שכזה בכלל נדרי ענוי נפש.

ואף על גב שאסורה היום ברחיצה, סובר רבי יוסי שענוי של יום אחד אינו נחשב ענוי, ואינו אלא בכלל נדרים שבינו לבינה, שאינו מפר אלא לעצמו.

ואלו הן, לפי רבי יוסי, **נדרי ענוי נפש:**

אמרה: קונם, פירות העולם עלי.

כיון שנאסרה בכל הפירות שבעולם, **הרי זה יכול להפר,** משום שהוא נדר של ענוי נפש.

אבל אם אסרה בנדר **פירות מדינה זו עלי,** אינו יכול להפר, אלא, **יביא לה ממדינה אחרת.** כי היות שיכול להביא לה פירות ממדינה אחרת, אין זה נדר של ענוי נפש.

וכל זה דוקא כשנדרה מפירות מדינה אחרת, שאינה דרה שם. אבל אם אסרה עליה את פירות מדינתה שגרה שם, כיון שטורח גדול הוא להביא פירות ממדינה אחרת, אף רבי יוסי מודה שהוא בכלל נדרי ענוי נפש, ויכול הבעל להפר.

וכן אם אסרה בנדר **פירות חנווני זה עלי,** כיון שיכול להביא לה פירות מחנווני אחר אין זה ענוי נפש, **ואינו יכול להפר**[2].

ואם לא היתה פרנסתו של הבעל **אלא ממנו,** שרק חנווני זה נותן לו בהקפה, ולא ימצא אחר שיתן לו בהקפה, ופעמים שאין לו מעות, ונמצאת האשה מתענה —

הרי זה יפר, משום שהוא בכלל נדרי ענוי נפש, **דברי רבי יוסי.**[3]

אבל לתנא קמא, אפילו אם לא אסרה עצמה אלא מפרי פלוני, נחשב הדבר לנדר של ענוי נפש.

גמרא:

והוינן בה: משמע מדברי המשנה כי רק **נדרי ענוי נפש הוא דמפר.**

אבל נדרים **שאין בהן ענוי נפש** — **אינו מפר.**

והיינו, שסברה הגמרא עתה, כי כוונת

כיחול ופיקוס, אבל לגבי קישוט של למ?ט?ה, גם תנא קמא מודה שאינו בכלל ענוי נפש אלא הוא בכלל נדרים שבינו לבינה. אולם לפי דעת הגר"א (יו"ד סי' רל"ד ס"ק קי"ח) אף בקישוט שלמטה תנא קמא סובר שהוא בכלל ענוי נפש. וכתב השלמי נדרים, שהמשנה דיברה רק על קישוט שבגוף, אבל לגבי קישוט של בגדי צבעונין, לפי כולם הוא בכלל נדרי ענוי נפש.

2. דעת הר"ן שאף רבי יוסי מודה דחשיב כמו נדרים שבינו לבינה, אולם הכסף משנה (פי"ב מנדרים ה"ז) נקט שדעת הרמב"ם היא, שרבי יוסי סובר שאין זה אף בכלל דברים שבינו לבינה.

3. בחידושי רבי עקיבא איגר (החדש) תמה, מאי שנא ממה דאיתא לעיל לד ב, שאם אסר אדם את חברו מלהנות מכברו, ואמר "ككרי עליך", ונתנו במתנה לאדם אחר, כיון שעכשיו אין הכבר שלו, הוא אינו בכלל לשון הנדר, ומותר לו להנות מן הכבר. ואף באופן של משנתנו, שאסרה את פירות החנווני עליו, כיון שעכשיו

משנתנו לומר, שרק נדרי ענוי נפש יכול הבעל להפר אבל שאר נדרים אינו יכול להפר.

ומקשינן: **והא תניא:** הרי שנינו בברייתא: נאמר בתורה, בסוף פרשת נדרים [במדבר ל יז]:

"אלה החקים אשר צוה ה' את משה, **בין איש לאשתו בין אב לבתו".**

מלמד הכתוב **שהבעל,** וכן האב, **מפר נדרים שבינו לבינה.** ומוכח שלא נדרי ענוי נפש בלבד הוא מפר.

ומשנינן: **אמרי,** אמרו לתרץ:

הלין והלין, אכן, הללו והללו, בין נדרי עינוי נפש ובין נדרים שבינו לבינה — **מפר.**

מיהו, ענוי נפש מפר לעולם.

ההפרה חלה לעולם, ואפילו אם לאחר מכן גרשה ונשאת לבעל אחר, הנדר נשאר מופר.

אבל, נדרים **שאין בהן ענוי נפש,** רק **כדאיתה תחותיה,** כל עוד היא נשואה לו, **הויא הפרה.**

אך **מכי,** כאשר הוא **מגרש לה — חייל עלה נדרה, בדברים שבינו לבינה, שאין בהן ענוי נפש.**

והיינו, נדרים שהם בינו לבינה, אך אין בהם ענוי נפש, מועילה ההפרה של הבעל רק לזמן שהיא תחתיו. אבל אם גרשה, חוזר וחל הנדר, ואפילו אם חזר הוא עצמו ונשאה, חוזר וחל הנדר.

אבל יש בהן ענוי נפש, לא חייל עליה נדרה אחרי שהפר לה בעלה את הנדר, ואפילו אם חזרה ונשאת לאחר, הרי זה מופר.

ומקשה הגמרא: **וכי** הנודרת **בדברים שאין בהן ענוי נפש,** אלא הם דברים שביהו לבינה, והפר לה בעלה, **כי מגרש לה — חיילא עלה** נדרה!?

והא תנן: הרי שנינו במשנה לקמן [פה א]:

אשה שאסרה על בעלה הנאה ממעשה ידיה, אין הבעל צריך להפר את נדרה, היות והבעל זכאי במעשה ידיה, והיא משועבדת לבעלה למעשה ידיה, וחיזקו חכמים את שעבודו שלא יחול נדרה.

רבי יוחנן בן נורי אומר: יפר לה בעלה נדרה עכשיו את נדרה, על אף שעתה אין בכוחה לאסור על בעלה את מעשה ידיה, כי הם משועבדים לו.

כי אם לא יפר לה עתה את נדרה, יש לחשוש **שמא יגרשנה,** ויחול הנדר מיד, משום שמיד לאחר גירושיה היא אינה משועבדת לו למעשה ידיה, **ותהא אסורה לו!**

והיינו, יש לנו לחשוש שמא יהנה ממעשי ידיה גם לאחר גירושיה, ולכן יפר עכשיו, כדי שלא יחול הנדר לאחר שיגרשנה.

אלמא, מוכח מכאן, **כי** כאשר **מגרש לה, ומפר לה מעיקרא,** לפני שמגרשה — **הויא הפרה** לעולם!

והרי באופן שאוסרת מעשה ידיה על בעלה, זה נדר שבינו לבינה, ובכל זאת מועילה

אין הפירות של החנווני, מדוע עדיין היא אסורה בפירות של החנווני.

הפרתו לעולם, גם לאחר גירושיה!

ומשנינן: **אמרי, הלין והלין,** אלו ואלו, בין נדרי ענוי נפש ובין נדרים שבינו לבינה, **הויא הפרה,** ומועילה ההפרה של הבעל לעולם, אף לאחר שגרשה.

אלא, נדרי ענוי נפש — מפר בין לעצמו של המיפר, **ובין לאחרים.** אפילו אם גרשה ונשאת לאחר, מועילה ההפרה גם לגבי הבעל השני שנשאה.

אבל נדרים ש**אין בהן ענוי נפש,** אלא הם נדרים שבינו לבינה, הרי רק בנוגע **לעצמו** של הבעל הוא **מפר.** והפרתו חלה ביחס לעצמו גם לאחר שגירשה. שהיות והוא יכול לחזור ולישאנה, מועילה ההפרה לעצמו, כי כל זמן שיכול להחזירה, עדיין נחשב שיש לו שייכות לנדר.

אבל אם נשאת **לאחרים,** כיון ששוב אינו יכול להחזירה אליו, שהרי אסור לו להחזיר גרושתו אחרי שנשאת לאחר — **אינו מפר!**

דהיינו, משעה שנישאת לאחר, בטלה הפרתו, וחל הנדר[4].

והכי קתני, וכך אמר התנא:

אלו נדרים שהוא מפר באופן גמור ומוחלט, **בין לעצמו ובין לאחרים — נדרים שיש בהן ענוי נפש.**

אבל נדרים שבינו לבינה, מפר רק לעצמו, ואינו מפר לאחרים.

שנינו במשנה, שלפי תנא קמא, אשה שאמרה "**אם ארחץ**", הרי זה נדרי ענוי נפש.

והוינן בה: **היכי קאמר?**

איך הוא לשון הנדר? שהרי אם רצונה לאסור על עצמה את הרחיצה, היה לה לומר "קונם הנאת רחיצה עלי", ומדוע אמרה בלשון "אם ארחץ"?

אילימא, אם נאמר שמדובר באופן **דאמרה "קונם פירות עולם עלי אם ארחץ",** שאסרה על עצמה את כל פירות העולם עליה רק בתנאי של אם ארחץ, אם כן, **למה לה הפרה?** מדוע היא זקוקה להפרה?[5]

לא תרחץ, ולא ליתסרן פירות עולם אלו עלה!

שלא תרחץ ולא יחול איסור פירות העולם, עליה.

---

4. וכתב הקרן אורה, שדעת הרמב"ם היא, שכל שגירשה, חל הנדר לגבי הבעל, ואסורה עליו אפילו בדברים שבינו לבינה. אלא, כשתחזור ותנשא לו, תחזור ההפרה.

ומה שהקשו הראשונים שלא מצינו נדר שחל, שיפקע ממילא, ביאר הקרן אורה, שהרמב"ם סובר, כיון שאנו רואים שאין הפרתו מבטלת את הנדר לגמרי [שהרי אם נשאת לבעל אחר בטלה ההפרה, ואסורה אף על הבעל], בהכרח שאף לאחר ההפרה הנדר עדיין קיים, אלא שהתורה נתנה לבעל זכות להפר את כל מה שנוגע אליו, ורק ביחס למה שנוגע אליו הנדר מופר, אך לגבי מה שלא נוגע אליו, אין הנדר מופר. ולכן, אין זה נחשב כנדר שחל לאחר שפקע, כי לגבי מה שנוגע אליו הופר לגמרי, ולגבי מה שלא נוגע אליו, לא הופר כלל. ולכך אם גירשה, אסורה עליו לגמרי, ואם החזירה, מותרת לגמרי.

5. לפי פירוש המאירי. אולם מדברי הר"ן משמע שפירש את קושיית הגמרא, האיך יכול להפר,

ואף על פי שהיא לא תוכל להתרחץ לעולם, כי אם תרחץ היא תאסר בכל הפירות, אין זה נחשב נדר ענוי נפש.

וראיה לכך, כי אם נאמר שגם איסור רחיצה נחשב ענוי נפש, מדוע לא נקטה המשנה אופן שאסרה עליה את הרחיצה עצמה!?

אלא, בהכרח, שמניעת רחיצה כשלעצמה אינה נחשבת ענוי נפש, ולכן לא יכלה המשנה לנקוט איסור רחיצה כדוגמא לנדר של ענוי נפש(6).

ועוד קשה, שלפי זה מבואר, שתנא קמא חושש שמא תרחץ, ואז יאסרו עליה פירות העולם, ויהיה לה ענוי נפש.

וכי **בהא, לימא רבי יוסי "אין אלו נדרי ענוי נפש"!?**

הרי אם נעמיד כך את דברי תנא קמא במשנה, יהיה משמע מלשונו של רבי יוסי, שאפילו אם נחשוש שמא תרחץ ויאסרו עליה פירות העולם, מכל מקום אין הוא חושש, היות ואיסור פירות העולם אינו נחשב ענוי נפש.

וזה לא יתכן, כי דבר פשוט הוא שאיסור אכילת כל פירות העולם נחשב לענוי נפש.

ואם כן, גם לדברי רבי יוסי יש לחוש, **דלמא רחצה, ואיתסרו פירות עולם עלה!**

ואם כן, תיקשי, מדוע לפי רבי יוסי אינו יכול להפר!?

[ואין לומר שכוונת רבי יוסי לחלוק על תנא קמא היות והוא סובר שאין חוששין שמא תרחץ.

שאם אינו חושש שמא תרחץ, היה לו לומר: אין יכול להפר משום נדרי ענוי נפש!

ומדוע אמר בלשון "אין אלו נדרי ענוי נפש", שמשמע כי הוא בא לומר שנדרים כאלו אינם בכלל נדרי ענוי נפש].

ואלא, אפשר לפרש, שהמשנה דיברה באופן פ-א
דאמרה: קונם הנאת רחיצה עלי לעולם, אם ארחץ.

שאסרה על עצמה להתרחץ לעולם, בתנאי, אם תרחץ פעם אחת.

ואף על פי שהרחיצה הראשונה מותרת, בכל זאת, על ידי הרחיצה ראשונה היא תיאסר ברחיצה לעולם.

ולכך סובר תנא קמא, **משום הכי מיפר לה,** ונחשב הדבר בכלל נדרי ענוי נפש.

דהיכי תעביד?

אם **תרחץ** — **מתסרא הנאת רחיצה עלה.**

והרי עדיין לא חל הנדר.

ועיין שלמי נדרים, שנשאר בצריך עיון, מדוע לא פירש הר"ן את הגמרא כפשוטו.

6. מבואר בגמרא, כי אעפ"י שאם תרחץ תיאסר בכל פירות העולם, בכל זאת אין חוששין שמא תרחץ.

ושואל הר"ן, הרי מבואר לעיל יד ב, שהאומר "קונם עיני בשינה היום בתנאי אם אישן למחר", אסור בשינה היום שמא יעבור על התנאי ויישן למחר, ונמצא עבר על איסור למפרע, ואם כן, מדוע לא חוששים שמא תרחץ, ותאסר בפירות